אמור

א. בריש פרשתנו עה"פ „אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם גו'", מעתיק רש"י מן הכתוב „אמור אל ה־כהנים" ומפרש[1]: „אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים".

והנה נתבאר כמ"פ שגם הדיבור־המתחיל שבפרש"י מדוייק הוא (וכפי שמצינו במפרשי רש"י בכ"מ שעמדו על כך). ועפ"ז צ"ב בנדו"ד — הרי בפירוש זה כוונת רש"י לכאורה רק לפרש הכפל ד„אמור ואמרת", וכפי שמעתיק בגוף פירושו „אמור ואמרת", וא"כ למה העתיק (בדיבור־המתחיל) מן הכתוב גם התיבות „אל הכהנים", לכאורה הו"ל להעתיק בהד"ה רק התיבות „אמור ואמרת", ולהתחיל פירושו „להזהיר כו'".

[ואין לומר שכוונת רש"י בזה היא רק לציין את התחלת הפרשה, כי כבר נת' במ"א, שמזה שמצינו בכמה פרשיות שאין רש"י מציין את התחלתן[2], מובן, שבהפרשיות שבפירושו מעתיק התחלת הפרשה, אין כוונת רש"י בהעתקת תיבות ההתחלה לציין התחלת פרשה אלא תיבות אלו שייכות לתוכן הפירוש].

ב. ויש לומר, שבזה מרמז רש"י הטעם שלא הביא פירוש אחר בכפל הלשון „אמור ואמרת", שלכאורה מתאים יותר בפשוטו של מקרא מהפירוש „להזהיר גדולים על הקטנים".

דהנה לקמן בפרשה נאמר[3] „וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל", ובפרש"י שם „אל אהרן וגו' ואל כל בני ישראל" — „להזהיר ב"ד על הכהנים"[4], והיינו, דזה שדיבר משה „אל כל בני ישראל" אודות הלכות כהונה[5] הוא כדי „להזהיר ב"ד (של ישראל) על הכהנים", שב"ד[6] של ישראל צריכים ל־זרז את הכהנים על מצוות כהונה.

ועפ"ז צ"ע, מנ"ל לרש"י ש„ואמרת אליהם" בא לרבות דין חדש, „להזהיר גדולים על הקטנים" (ולהעיר שלפי פשטות לשון רש"י משמע שזהו חידוש דין רק גבי טומאת כהן[7], ולא בכל

---

1) מיבמות קיד, סע"א. — ולהעיר שבתו"כ ריש פרשתנו „בני אהרן אף הקטנים". ובקיצור פסקי הרא"ש ריש הלכות טומאה (הובא ברא"ם, צידה לדרך ועוד מפרשי רש"י), שלמדים „להזהיר גדולים על הקטנים" מלשון הכתוב „הכהנים בני אהרן" (ולא „בני אהרן הכהנים"). ואכ"מ.

2) ראה לדוגמא פרש"י ר"פ קדושים. וראה בכ"ז לקו"ש חי"ב ע' 78 הערה 2. ועוד.

3) כא, כד.

4) בתו"כ שם „הזהיר את אהרן ע"י הבנים ואת הבנים ע"י ישראל ואת הבנים זה על ידי זה" — ורש"י מביא רק המוכרח בפשש"מ, ד„אל כל בני ישראל" מאי שייכא הכא, ולכן מפרש דקאי על ב"ד של ישראל. וראה מפרשי רש"י שם. וראה הערה 6.

5) בפרש"י שם ד"ה וידבר משה — „המצוה הזאת". וראה לקמן הערה 20.

6) מפשטות ל' התו"כ „ואת הבנים ע"י ישראל" משמע שהוא דין על כל ישראל. וראה אוה"ח ריש פרשתנו ד"ה אמור ואמרת. אבל רש"י מדייק „ב"ד" (אף שבכתוב נאמר „ואל כל בנ"י"). וראה לקמן הערה 11.

7) וכן ב„דם" שגם שם (אחרי יז, יב) מביא רש"י דרשה זו [ולהעיר, שרש"י לא הביאו גבי

מצוות התורה[8] — הרי אפשר לפרש, שאמירה זו השני' היא אמירה לב"ד, "ל־הזהיר ב"ד על הכהנים"[9].

[וע"ד פירוש האור החיים כאן[10], ד"כ־נגד הכהנים אמר אמור אל הכהנים, וכנגד אזהרת אחרים שלא יטמאו אמר ואמרת אליהם", ומביא מה שנאמר בסוף ענין זה "וידבר משה אל . . כל בני ישראל", "וזה יצדיק לך פירושנו שאז־הרה בא כאן גם לישראל שלא יטמאו הכהנים"[11].

והתמי' גדולה עוד יותר: בהמשך ה־כתובים כאן מצינו כמה ציווים לב"ד על הכהנים: לאחרי אזהרת טומאה נאמר[12] "קדושים יהיו לאלקיהם גו'", ובפרש"י "קדושים יהיו — על כרחם יקדישום ב"ד[13] בכך" (להפריש הכהנים מן הטומ־אה), וכן אח"כ (גבי נשים האסורות לכהן) נאמר[14] "וקדשתו" ופרש"י "על כרחו, שאם לא רצה לגרש הלקהו ויסרהו עד שיגרש" (שפשוט שהכוונה בזה לב"ד[15] — הרי שבפרשה זו נכללו ציווים לב"ד, ועפ"ז גדלה התמי', מנ"ל לרש"י בפשוטו של מקרא לחדש שהכוונה באמירה השני' ("ואמרת אליהם") היא "להזהיר (כהנים) גדולים על הקטנים", ולא — "להזהיר ב"ד על הכהנים"?

ולכן מעתיק רש"י את התיבות "(אמור) אל הכהנים", שבזה שולל את הפירוש הנ"ל שהיתה כאן אמירה לב"ד (של ישראל) להזהירם על הכהנים, שהרי מפורש בכתוב "אמור אל הכהנים", וא"כ גם האמירה השני' (ואמרת אליהם) באה בהמשך לזה היינו לכהנים, ולכן פרש"י "להזהיר גדולים על הקטנים", שע"פ פרש"י בפשוטו של מקרא[16], אין בכלל

שרצים עה"פ (שמיני יא, מב) "לא תאכלום" (כביכמות שם), ורק לעיל שם (יא, יג) מפרש "לחייב את המאכילן לקטנים"). וכן בשבת עה"פ (תרו כ, י) "ובניך ובתך" מפרש רש"י "להזהיר גדולים על הקטנים" (וג"ז הוא חידוש דין בשבת, שהרי גם "בהמתך" בכלל). ונתבאר במ"א. ואכ"מ.

8) דלא כבגמ' שם שהוא דין בכל המצות.

אבל להעיר מטור יו"ד (ר"ס שעג) ובב"ח שם (וכן בב"ח או"ח סשמ"ג), שיש חילוק בין כל המצוות וטומאה, דבטומאה מוזהרים להפרישו מן הטומאה (כמשמעות הלשון "להזהיר כו' על הקטנים"), משא"כ בשאר מצוות שאסור רק לספות בידים. וראה גו"א פרשתנו כאן. וכבר האריכו בזה במפרשים.

9) וכן הקשה בב"ח יו"ד שם.

10) סד"ה אמור ואמרת.

11) אלא שבאוה"ח פי' "ואל כל בנ"י" שהוא איסור על כל יחיד לטמא כהן (כפשטות ל' התו"כ), ומ"ש "ואמרת אליהם" מפרש דקאי על כל ישראל; משא"כ לפרש"י קאי על ב"ד (כנ"ל הערה 6).

12) כא, ו.

13) ולהעיר, שבתו"כ שם נאמר רק "על כרחם", ורש"י מוסיף (על התו"כ) ומפרש "ב"ד".

14) כא, ח.

15) ע"פ תו"כ שם "בעל כרחו". ולהעיר ש־בתו"כ שם מסיים "כי קדוש גו' — להזהיר ב"ד על כך", ורש"י לא הביאו. וי"ל בפשטות כי סומך על פירושו לפנ"ז (שם, ו) הנ"ל.

16) משא"כ ע"ד ההלכה ש"להזהיר כו'" קאי (גם) על ב"ד, בפשטות קאי על ב"ד סתם, של ישראל (וראה אוה"ח שם). — ובגו"א כאן, דזה שמשמע בטור (יו"ד שם) ד"דוקא כהן מוזהר על הקטן אבל ישראל אינו מוזהר עליו . . זה שלא כסוגיא דהתם".

אבל בפמ"ג (א"א) או"ח ר"ס שמג דרק ב"ד של כהנים מוזהר. ולהעיר מצפע"נ עה"ת פרשתנו כא, כד.

ולהעיר מהדיעה (ראה צידה לדרך לפרש"י יתרו שם (ע"פ ל' הרמב"ם הל' אבל פ"ג ה"ב).

ציווי זה אזהרה לב"ד (של ישראל) לשמור את הקטנים מן הטומאה, אלא חיוב על (כל) הכהנים לשמור את הכהנים הקטנים.

ג. אלא שעדיין אין הענין מיושב כל צרכו, דאף שמלישנא דקרא מוכח שאין הכוונה ב„ואמרת אליהם" להזהיר ב"ד על הכהנים, אבל[17] בקרא גופא יש לה־בין, אמאי לא נצטווה משה בפירוש להזהיר את הב"ד על הכהנים?

זאת ועוד: בשלמא אם נפרש ד„ו־אמרת אליהם" היינו „להזהיר ב"ד על הכהנים", מובן מה שנאמר בסוף הענין „וידבר משה גו' ואל כל בני ישראל", שמשה הזהיר את הב"ד (של ישראל) על הכהנים, שהרי כן נצטווה מלכתחילה מפי הגבורה.

ואף שזה נאמר לאחרי הפרשה ע"ד דיני כהן בעל מום (שלא יעשה עבודה כו'), וע"ז הי' דיבור בפ"ע[18] — י"ל, דמ"ש בתחילת הפרשה „ואמרת אליהם" (להזהיר ב"ד על הכהנים) קאי גם על הפרשה שלאח"ז אודות דיני כהן בעל מום (ולכן בדיבור השני[18] (אצל דיני כהן בעל מום) מקצר הכתוב ומפרט רק „דבר אל אהרן"[19]), ובסיום פרשיות אלה מסופר כיצד קיים משה רבינו את הציווי — „וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל", שהזהיר ב"ד על הכהנים (בכל הנאמר לפנ"ז[20]);

אבל ע"פ פרש"י ד„אמור ואמרת" היינו „להזהיר גדולים על הקטנים", צריך לומר, דזה שהזהיר משה את הב"ד (של ישראל) על הכהנים (גם בדיני בעל מום[21]), עשה זה מדעת עצמו.

[ואע"פ שמצינו בהרבה מקומות שלא נזכר בקרא ציווי הקב"ה למשה אלא רק דיבור משה לישראל, כי ע"פ פשש"מ אין הכרח שהכתוב יפרש זה להדיא, דמובן מאליו שדיבור משה לישראל הי' לפי שכן נצטווה מפי הגבורה[22] — דוחק קצת, לכאורה, לפרש כן בנדו"ד (שה־כתוב מפרט רק דיבור משה לב"ד ולא ציווי הקב"ה אליו על כך), כיון שרק ע"י הוספת תיבות אחדות לחוד בציווי ה'

וראה השקו"ט במשכיל לדוד, באר בשדה ובאר יצחק שם. ועוד) שיש חילוק בין ב"ד להאב, שב"ד מוזהרים רק שלא לטמאו בידים, משא"כ האב חייב גם להפרישו. ע"ש. וראה גו"א שם בדעת הטור.

17) ועוד: אמאי לא פי' רש"י ד„אמור ואמרת" הוא להזהיר ב"ד על כהנים אלא שקאי על ב"ד של כהנים* (ראה פמ"ג וצפע"נ שבהערה הקודמת).

---

*) ראה בפרטיות אנציקלופדי' תלמודית ערך „בית דין של כהנים". וש"נ.

18) כא, טז־יז.

19) ולא הזכיר אפילו „בני אהרן". וראה הערה הבאה.

20) בפרש"י שם „המצוה הזאת", ומשמע לכ־אורה דקאי רק אלפניו ולא אלפני פניו. אבל יותר מסתבר דקאי על כל מצוות כהונה שנאמרו בפרשה עד עתה, ובפרט שבפרשת כהן בע"מ לא נזכר „בני אהרן" (כנ"ל הערה הקודמת). וראה גם אוה"ח ריש פרשתנו (הנ"ל בפנים ס"ב).

21) משא"כ בנוגע לפרשה ראשונה ע"ד פרי־שה מטומאה ואיסורי חיתון כו', י"ל שהבין זה ממה שנצטווה להקדישם בעל כרחם בב"ד כפרש"י (שהובא לעיל ס"ב).

22) ראה רמב"ן קרח טז, ח. ובכ"מ. וראה תו"א שמות (נב, ד). שם ס"פ בא (ס, ד). — וראה לקו"ש חי"ג ע' 72 ובהערה שם.

למשה („אמור גו' ואל כל בנ"י") הי' אפשר לכלול גם פרט זה. ומשמע מזה, שבנדו"ד עשה זאת משה מדעת עצמו].

ד. ויש לבאר טעם הדבר ע"פ הכלל[23] ד„כהנים זריזין הן", וא"כ אין צורך להזהיר ב"ד עליהם, ולכן מפרש דהצורך באזהרה (אמירה) נוספת הוא רק בשביל כהנים קטנים שאינם שומרים א"ע מן הטומאה.

[ומ"ש רש"י על „קדושים יהיו" „על כרחם יקדישום ב"ד בכך" (וכן על „וקדשתו" פי' „שאם לא רצה לגרש הלקהו כו'") — אין זה תוכן הענין ד„להזהיר ב"ד על הכהנים", ד„להזהיר כו'" הוא דין כללי, שב"ד צריכים להש־תדל שהכהנים ידעו ויזהרו בכך [ע"ד „להזהיר גדולים על הקטנים", שהפירוש בזה הוא[24], שהוא חיוב על הגדולים לדאוג שהקטנים לא יטמאו א"ע], משא"כ הא ד„על כרחם יקדישום ב"ד בכך" הוא דין פרטי, שכהן הרוצה לטמא את עצמו, כופין אותו ב"ד בעל כרחו ומפרישים אותו מן הטומאה, וכן אם נשא אשה פסולה, מעגישים ומייסרים אותו].

אלא שעפ"ז צ"ע לאידך גיסא, כיון שאין צורך בכך, אמאי הזהיר משה את ב"ד של ישראל על הכהנים?

ויובן זה בהקדים ביאור הכלל דכהנים זריזין הם, שיש לפרשו בשני אופנים: א) זהו מצד עבודת הכהונה[25], דכיון שהם עוסקים בעבודת הקודש (או שנמצאים במקדש) ה"ז פועל בהם ענין הזריזות. ב) זהו מצד עצם ענין הכהונה[26], דכן הוא טבע ותכונת הנפש של כהן בעניני כהונה (וכלשון רש"י[27] „שכולם היו בני תורה וחרדים ונזכרים כו'", ובמ"א[28] „בקיאין הן בכל . . דכתיב בהן[29] יורו משפטיך ליעקב").

והנפק"מ — בענינים שאינם שייכים לעבודת הכהונה, האם גם בהם אמרינן כהנים זריזין הם.

[דאע"פ שבהלכות שבהן שווים כל ישראל לא מצינו חילוק בין כהנים ושאר ישראל (לדוגמא — לא מצינו בגזירות חכמים שרק בישראלים גזרו גזירה ולא בהכהנים — להיותם זריזים) — הרי זהו לפי שהענין דכהנים זריזים הם אמרינן רק בענינים השייכים לכהונתם: אבל אכתי יש מקום לעיון בענינים שאינם שייכים לעבודת הכהונה, האם גם בזה אמרינן כהנים זריזים הם[25]].

וכמו בעניננו — הפרישות מטומאה (ואיסורי חיתון כו'), שזהירות זו צ"ל בכל מקום (אפילו בחו"ל) ובכל זמן (גם כשאין ביהמ"ק קיים), ואין כאן זריזות הבאה מעבודת הכהונה, אלא שזהו א' מעניני כהונה.

---

23) שבת כ, א. וש"נ. וראה גם הנסמן בגליוני הש"ס (להר"י ענגל) שם.

24) ראה בארוכה בזה לקו"ש ח"ז ע' 151 ובהערות שם.

25) ראה שו"ת הרמ"ע מפאנו ס"א ד„לא אמרו כהנים זריזים הם אלא בעבודה א"נ באכילת תרומה כו'" (ולהעיר דאכילת תרומה איקרי עבודה — פסחים עב, סע"ב ואילך).

26) להעיר משו"ת הרמ"ע שם „ואימת מקדש עליו ועוד דכהנים זריזים הם", ומשמע שהם ב' ענינים.

27) שבת שם ד"ה אברים.

28) שבת קיד, ב ד"ה זריזים. — ולהעיר מרש"י עירובין (קג, א) „כיון שנכנס לעבודה בידוע שלמדוהו הלכות קדש".

29) ברכה לג, י'.

ויש לומר, שזהו החילוק בין ציווי הקב"ה, ודיבור משה רבינו לישראל: מצד תכונות נפשם של הכהנים, הי' ראוי שיהיו זריזים בכל השייך לעניני כהונה, ולכן מצד ציווי הקב"ה אין צורך להזהיר ב"ד על הכהנים: אבל היות שנצטוינו[30] „ועשו סיג לתורה", לכן, הוסיף משה רבינו מדעתו „סיג"[31], דאע"פ שבהיות הכהנים עסוקים בעבודת הכהונה אמרינן דזריזים הם כי היראה דעבודת הקודש עליהם, הרי כשאין עסוקים בעבודתם, יתכן שתהי' חלישות בזריזותם, ולכן יש צורך לזרזם על כך[32].

ה. ויש לבאר זה ע"ד המוסר וה־עבודה:

ענינם של הכהנים הוא — בלשון ה־רמב"ם[33] — „להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו כו' ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים כו' ה"ז נתקדש קדש קדשים ויהי' ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים כו'", דמזה מובן, שמי שעומד בדרגת הכהונה לפי מהותה, הרי בכל מקום ובכל זמן הוא מרגיש שהוא עומד „לפני ה'" ובמילא אין צורך לזרזו; ורק כהן שאינו בדרגא זו, צריך לזריזות בעניני כהונה שלו כאשר אינו עסוק בעבודת המקדש.

ויש להוסיף ביאור ע"פ פנימיות ה־ענינים:

מבואר בספר התניא[34] ש„אין סוף ב"ה מלובש בבחי' חכמה שבנפש האדם יהי' מי שיהי' מישראל", שבבחי' זו, אע"פ שלא שייך בה ענין הגלות[35], שנפש הבהמית שמהקליפה תוכל למשול עלי' כו', מ"מ יתכן אצלה ענין ה„שינה", „היא בבחי' שינה ברשעים ואינה פועלת פעולתה"[35].

אמנם יש בנפש האדם בחי' עמוקה יותר, שלא שייך בה אפילו גדר של „שינה", שזהו עצם הנפש (כמבואר בספרי קבלה[36] ש„יש ניצוץ קטן מאד שהוא בחינת אלקות כו' וזה הניצוץ מתלבש בכח ניצוץ אחד נברא כו' הנק' יחידה"), שע"ז נאמר[37] „אני ישנה ולבי ער", עצם ופנימיות הלב שהוא תמיד ער אצל כאו"א מישראל ולא שייך בו אפילו שינה[38].

ואלה הם שני הענינים שבכאו"א מישראל: מצד ניצוץ בורא המלובש ביחידה שלו אין צורך בשום זירוז, שהיא תמיד בשלימות בכל מקום ובכל זמן,

---

30) אבות פ"א מ"א.

31) וכדמצינו תקנות וגזירות של משה רבינו (ראה שבת ל, א. ועוד). ולהעיר מהשקו"ט (ראה לקח טוב (להר"י ענגל) ס"ח. וש"נ) אי מצינו סיג בדאורייתא.

32) אלא שעפ"ז צ"ל שעיקר כוונת משה להזהיר ב"ד על הכהנים הוא בשייכות להנאמר בפרשה שלפני פניו (פרישה מטומאה ואיסורי חיתון) ולא אפרשה הסמוכה, שהרי קאי שם באיסור בע"מ למזבח שזהו דין בעבודת המקדש שלכאורה א"צ זירוז. ועצ"ע.

33) סוף הל' שמיטה ויובל.

34) פי"ח (כג, סע"ב).

35) שם פי"ט (כה, א).

36) ע"ח ש' דרושי אב"ע פ"א. הובא בלקו"ת פ' ראה (כז, א). ונת' בארוכה בד"ה ועתה אם נא תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' ריג ואילך).

37) שה"ש ה, כ.

38) כי הוא למעלה מגדר העלם וגילוי. וי"ל שהוא ע"ד הענין ד„המאור הוא בהתגלות" (תו"א וירא יד, ב), שהוא למעלה מהעלם וגילוי (ראה הגהות לד"ה פתח אליהו תרנ"ח ע' נב). ועצ"ע.

בל' הכתוב[39] „השוכן אתם בתוך טומאתם", דגם בחוץ לארץ ובזמן הגלות אין צורך להזהיר הכהן על הפרישות מטומאה:

ורק מצד בחי' חכמה שבנפש — ששם שייך ענין השינה כנ"ל, יש צורך להזהיר ב"ד על הכהנים.

ו. אבל אעפ"כ, גם בבחי' זו ה"ז רק „שינה" בלבד ולא גלות ח"ו, ולכן, התעוררותה של החכמה שבנפש אינה קשורה עם פעולה בדרך חידוש גמור (ביטול הרע כו'), אלא זהו ענין של קיצה משינה בלבד.

ועפ"ז יש לבאר דיוק לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר באחת משיחותיו[40]:

„עס איז דער זמן אַז מ'איז לעבן ראש ההר. באמת זעט מען דאָך אַז משיח איז שוין קרוב, ער איז הינטער'ן וואַנט[41] און דער וואָס האָט אַ גוטן חוש השמיעה און אַ חוש הראי' איז שומע קולו ורואה . . קודם אור היום[42] איז זיך מתגבר דער שלאָף . . מען דאַרף זיך מתגבר זיין ניט פאַרשלאָפן די צייט . . און דאַמאָלס וועט מען אויך זיין אַ כלי אויף מקבל זיין אור היום. דאָס איז מחוייב יעדער איד וויסן און אויך אַז ער באַגעגענט אַ אידן דאַרף ער אים זאָגן: הער ברודער, זאָלסט ניט פאַרשלאָפן פאַר דעם אור היום", עכלה"ק.

ומזה, אשר אין צורך לחדש אצלו הרצון להתגבר ולעשות פעולות לזרז אור הבוקר של הגאולה, אלא צריכים רק להעירו משנתו, ובמילא בודאי יעשה כל אחד מישראל את שלו להביא את הגאולה, ותיכף ומיד ממש.

(משיחות ש"פ אמור תשכ"ה)

---

39) אחרי טז, טז.

40) י"ט כסלו תרצ"ט (ס' השיחות תרצ"ט ע' 7-316).

41) שה"ש ב, ט (ומסיים „משגיח גו' ענה גו'". וי"ל שזהו המשך השיחה: שומע קולו ורואה). וראה זח"ג קיד, ב. ובאור החמה שם: אחר כתלנו כו' אילו ניתן רשות לראות כו'.

42) להעיר מברכות סב, ריש ע"ב (כפירוש הערוך, הובא בחדא"ג מהרש"א שם).